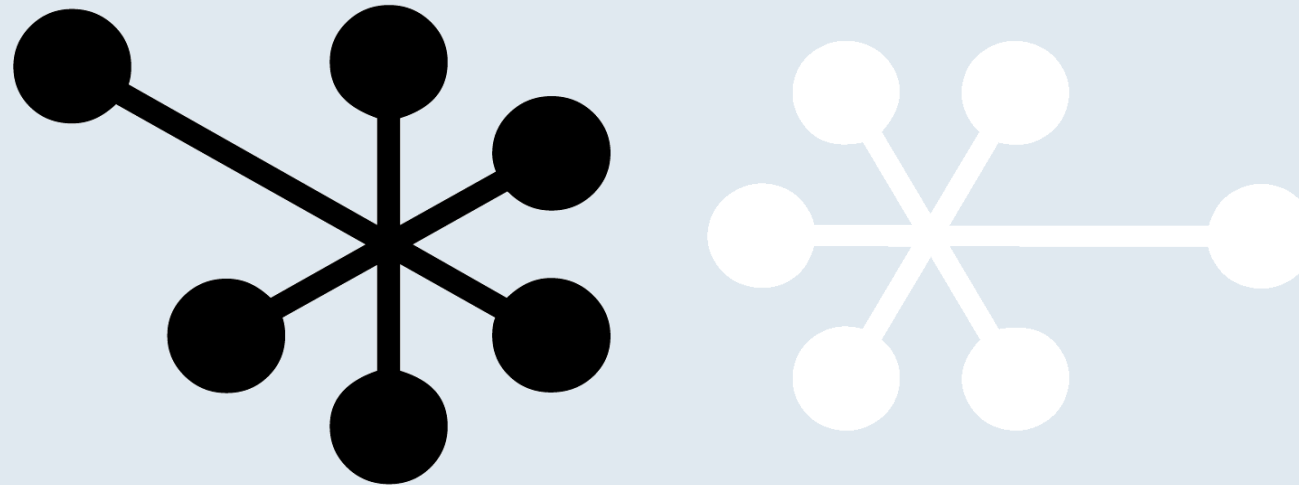

LIFE / FIT FOR REACH

Jäätmed ja ohtlikud ained – jäätmekäitlusettevõtetega läbiviidud intervjuude kokkuvõte

Katri Järvekülg, Hendrikson DGE, 10.06.2026

Mida me teeme?

- LIFE FitforREACH-2 projekti raames teeme koostööd jäätmekäitlusettevõtetega, et uurida võimalusi jäätmekäitluspraktikate parandamiseks ohtlike kemikaalide tuvastamisel ja eraldamisel.
- Eesmärk on toetada ringmajandust, suurendada puhtamate teiseste materjalide ja toodete tootmist ning tagada vastavus kemikaale käsitlevatele õigusaktidele.
- Tähelepanu eelkõige **plasti- ja tekstiiljätmetel, ehitus- ja lammutusjätmetel ning elektri- ja elektroonikaseadmete jätmetel.**

Miks on ohtlikud kemikaalid jäätmetes probleem?

- Ohtlikud ained (nt ftalaadid, POS, raskmetallid, BPA, PFAS) takistavad ringlussevõtu eesmärke.
- Vähendavad sekundaarmaterjali kvaliteeti ja turuväärtust.
- Võivad viia toote mittevastavuseni ja turult kõrvaldamiseni.
- Terviseriskid: ohustavad töötajaid, käitlejaid ja lõppkasutajaid.
- Keskkonnariskid: POS ja SVHC ained ei lagune, bioakumuleeruvad ning võivad uuesti keskkonda ja tarneahelasse jõuda.
- Teabe puudumine takistab otsuseid: millised jäätmed vajavad erikäitlust.
- Teatud juhtudel ringlussevõtt seadusega keelatud (POS).

Senised tegevused

- Intervjuud Eestis **seitsme jäätmekäitlusettevõttega** - prügila, TVO, ehitus- ja lammutusjätmete käitleja, elektri- ja elektroonikajätmete käitlejad, jäätmejaama operaator/käitleja.
- **Kaardistus hõlmas teemasid:**
 - kemikaale käsitlevate õigusnõuete teadvustamine ja nõuete rakendamine
 - jäätmekäitlusettevõtete praktikad ohtlike ainete tuvastamisel
 - jätmete ohtlikkuse hindamisel kasutatavad mõõtmis- ja kontrollimeetodid
 - ligipääs laboratorsetele analüüsidele ja analüüside kasutamine praktikas
 - ettevõtete vajadused ja väljakutsed ohtlike ainete tuvastamisel

Õigusliku raamistiku tutvustus

- Jäätmehoolduses tuleb jäätmetest eemaldada ohtlikud ained ja esemed, et hõlbustada taaskasutamist ja töötlemist (JäätS § 3¹).
- Jäätmehoolduse meetodid ei tohi ohustada tervist, vara ega keskkonda; vaja vältida või vähendada nii palju kui võimalik jäätmetest põhjustatud kahjulikke mõjusid (JäätS § 29 lg 1).
- „Jäätmest tooteks käitlejad“ peavad järgima POS-määrust, REACH-määruse piiranguid ja autoriseerimisnõudeid ning asjakohasusel SVHC teavitamiskohustusi.

Jäätmekäitlusettevõtete teadlikkus

- SVHC- ja POS-ainetega seotud regulatsioonidest ollakse vähesel määral teadlikud.
- Teadlikkus SVHC- ja POS-ainete võimalikust esinemisest tavajäätmetes on madal.
- Riiklik järelevalve valdkonnas on piiratud, teemat ei peeta oluliseks.
- Ühel jäätmekäitlejal oli olemas teadmised POS-ide, SVHC-ainete ja REACH-määruse kohta, kuid praktilises tegevuses keskenduti peamiselt broomitud ühenditele.
- Suurim jäätmekäitlusettevõtte oli erand, näidates märkimisväärselt teadlikkust ja head arusaamist nendest regulatiivsetest nõuetest.

Mõõtmis- ja kontrollimeetodid

- Jäätmete ohtlikkuse hindamisel tuginetakse kogemuslikule lähenemisele ja visuaalsele kontrollile.
- Viidatakse kodulehel olevale jäätmete vastuvõtukriteeriumile, keskkonnakaitsele (jäätmekoodidele, sh *-ga koodid), lepingutele
- Kõik ettevõtted lähtuvad põhimõttest, et kahtluse korral käsitletakse ohtliku jäätmena, isegi kui analüütiline kinnitus puudub.
- SVHC- ja POS-ainetele eraldi tähelepanu ei pöörata.
- Teadlikkus SCIP-andmebaasist on jäätmekäitlusettevõtete seas madal ning ükski ettevõtte ei kasuta seda oma igapäevastes otsustusprotsessides.

Teabe liikumine tarneahealas

- Hinnati teabe liikumist tootjatelt ja TVOdelte jäätmekäitlusettevõtetele, sh SVHC-ainete olemasolu kohta toodetes.
- Tootjad ja TVOd ei edasta tarneahealas asjakohast teavet.
- Jäätmekäitlejad ise ei küsi andmeid.
- Samas anti mõista, et infot oodatakse - täpsed (täpsemad) toote- ja materjalikoostise andmed on vajalikud.
- Jäätmekäitlejale oluline: *millised materjalid nõuavad erikäitlust.*

Võimekus probleemsete ainete tuvastamisel

- Ettevõtetel endil puuduvad üldjuhul vajalikud analüütilised võimekused ja seadmed.
- Mitmed ettevõtted on varasemalt oma jäätmevooge uurinud, kuid uuringud on olnud kitsalt suunatud ega ole keskendunud probleemsetele ainetele.
- Spetsiifilised analüüsid ei ole Eestist teostatavad.
- Analüüsid on kallid ja aeganõudvad.

Ettepanekud-märkused käitlejatelt

- Kuni ei küsita, seni ei keskenduta.
- Nõuda Keskkonnaametilt POS- ja SVHC-riskide hindamist keskkonnalubade menetlemisel.
- Tugevdada Keskkonnaameti teadmisi POS- ja SVHC-ainete valdkonnas asjakohaseks konsultatsiooniks.
- Koostada praktilised juhised tootjavastutusorganisatsioonidele ja jäätmekäitlejatele probleemsete ainete igapäevaseks käsitlemiseks.

Intervjuude kokkuvõte

- Puudub teadmine ja metoodika, kuidas ohtlikke aineid jäätmetes tuvastada.
- Sissetulevate jäätmete ülevaade puudulik:
 - *kasutatakse valikulist visuaalset kontrolli*
 - *jäätmevaldaja ei anna adekvaatset infot*
- Tehnoloogiline võimekus on piiratud
 - *Vajadus kiiremate materjalivoo jälgimise vahendite järele*
- Balti riikides puuduvad akrediteeritud laborid, mis suudaksid analüüsida jäätmete või toodete täielikku koostist.
- Motivatsioon ja majanduslikud tõkked
 - *ettevõtted on ohtlike ainete temaatikas tõrksad pingutusi tegema*
 - *ohtlike ainete eemaldamine ja analüüsid on kulukad, eriti alginvesteeringud*

Projekti väljundid

- Käsiraamat: „Kuidas arvestada kemikaale jäätmekäitluses“ (koostamisel)
- Koolitusmoodul jäätmekäitlusettevõtete iseseisvaks õppeks: loengud, taustamaterjalid, videod (koostamisel)
- „Light case“ ettevõtted:
 - Kaasatakse 10–30 ettevõtet (töö käib)
 - Turuanalüüs: üldine konsultatsioon, turuvõimaluste ja riskide uuring
 - Jäätmevoogude laboratoorsed testid
 - Juhtumid „jätmetest tooteni“. EPD-d (Environmental Product Declarations)

Küsimused?

Partners

LIFE / FIT FOR REACH

The project “Chemicals Risk Management and Assessment of Alternatives: Tools and best practices to support circularity, create more sustainable products and avoid regrettable substitution” (LIFE FitForREACH2, No. 101113947 — LIFE22-ENV-EE-LIFE FitforREACH-2) is co-financed with the contribution of the LIFE Programme of the European Union.